

pisao trinaest članaka nego nije čak ispunio ni trinaest stranica, nego samo četiri članka na jedanaest stranica pa je jasno zašto više nije mogao biti urednikom. Jer biti Jezikovim urednikom ne znači čast, nego radnu obvezu." (Str. 22.) "Gotovo nikada nema dovoljno članaka spontano napisanih da bi se mirno mogao sastaviti jedan broj." (Str. 25.) I u ovome surječju spominje se časopis Hrvatski jezik. Njegov je glavni urednik – Stjepan Ivšić – imao istu poteškoću koju danas ima Stjepan Babić: premali broj suradnika i 'objavljivih' (tj. dovoljno stručnih i kompetentnih) članaka. "Od 192 stranice Ivšić je ispunio 88 ili 46 posto, dakle veoma blizu jednoj polovici. Ako je to grijeh, onda je Stjepan Ivšić veći grješnik od mene, i to dvostruko veći." (Str. 23.)

Osim znanstvene utemeljenosti i stručnosti, tekstovi objavljavani u Jeziku moraju biti razumljivi i pristupačni širem čitateljskom krugu. Jezik se ne smije zatvoriti u 'bjelokosnu kulu znanosti' te se stoga posebna pažnja poklanja rubrici Pitanja i odgovori, koja čini svojevrstni most između stručnjaka i 'običnih govornika', odnosno između znanosti (norme) i jezične uporabe. Pri tom se zaboravlja, da bi se odgovorilo na samo jedno pitanje iz jezične svakodnevice, potrebno je široko lingvističko znanje pa i ta, naizgled popularna rubrika, često ostaje bez suradnika.

U završnome dijelu *Prenja o Jeziku S.* Babić navodi osobine koje bi trebao imati budući glavni urednik (autorica ovih redaka može iz prve ruke potvrditi da od drugih ne zahtijeva ništa više no što sam sebi svakodnevno stavlja kao zadaću): "mora imati ideja kako bi mogao naručivati članke, i to obilje ideja jer oko 75 posto naručenih članaka suradnici nikada ne napišu"; "mora biti dobro obaviješten, mora ići po raznim stručnim skupovima i sluša-

ti što jezikoslovci govore i čime se bave i loviti dobre ideje i članke za svoj časopis"; "mora biti odlučan jer je glavni i odgovorni urednik najvažnija osoba pri odlučivanju što će ući u časopis"; "budući da je glavni i odgovoran, mora imati hrabrosti za javnu riječ, da se javi kad treba; ima dobrih stručnjaka koji su bojažljivi pa se i ne javljaju izvan svoje usko određene struke" (str. 31/32).

Već pri čitanju ovoga prenja, a i sada, pri njegovu prikazivanju, javio se dojam da je više nego o polemici ovdje riječ o apologiji, obrani dugogodišnjega uredničkoga rada. Koliko je ta obrana bila proročanska, pokazat će se uskoro, kada Jezik dođe u ruke novog urednika. Do tada, bez obzira podržavamo li dosadašnja jezična prenja ili ne, moramo priznati jedno: Jezik u rukama Stjepana Babića izlazi točno kao najprecizniji dobnjak (da izvučemo još jednu staru hrvatsku riječ), a to u uvjetima stalnih potresa i poplava, i jezičnih, i političkih, i financijskih, nije nimalo lako.

Snježana Ferenčić

VRIJEDNO JEZIKOSLOVNO IZDANJE

Franjo Iveković, Ivan Broz, Tomo Maretić, Vatroslav Rožić, Milan Rešetar, Antun Radić, Nikola Andrić, Dragutin Boranić. *Jezikoslovne rasprave i članci*, priredio Marko Samardžija, Matica hrvatska, Zagreb, 2001.

U ediciji Stoljeća hrvatske književnosti kao 56. po redu objavljena je knjiga *Jezikoslovne rasprave i članci*. Predstavljani su u knjizi sljedeći filolozi: Franjo Iveković (1833. –

1914.), Ivan Broz (1852. – 1993.), Tomo Maretić (1854. – 1938.), Vatroslav Rožić (1857. – 1937.), Milan Rešetar (1860. – 1942.), Antun Radić (1868. – 1919.), Nikola Andrić (1867. – 1942.) i Dragutin Boranić (1870. – 1955.). Zastupljeni autori predstavljani su kronološkim redom rođenja, osim u primjeru Andrića i Radića. Priređivačem je Marko Samardžija, istaknuti proučavatelj hrvatske jezične povijesti, osobito novije. Naslov njegove uvodne studije jasno govori o tom koji se odsječak naše jezične povijesti predstavlja u knjizi: "Hrvatsko jezikoslovlje od sedamdesetih godina XIX. stoljeća do godine 1918." Izbor zastupljenih autora svakako je reprezentativan, a izostanak pojedinih autora (npr. Jagića) lako je razumljiv; dobit će poseban svezak. Očito je da bi nas predstavljanje i još nekih filologa onoga doba u istoj ediciji vrlo zanimalo, uz ostale poglavito portreti Pere Budmanija, Ivana Milčetića i Marcela Kušara. Trebalo bi promisliti i o obradbi djela Joze Dujmušića (1874. – 1942.), ako ne o njegovu predstavljanju u Stoljećima hrvatske književnosti.

U cjelini se može reći da je knjiga o kojoj pišemo vrlo uspješna i da lijepo predstavlja ne samo oko pola stoljeća hrvatskoga jezikoslovlja nego i priređivača djela. Njemu je u knjizi od blizu 600 stranica uspjelo o problematici reći sve najbitnije do čega je znanost dosad došla. Iz koncepcije biblioteke lako je razumljivo da je glavna pozornost posvećena standardološkoj problematici, pa iz toga razloga u Jeziku i bilježim ove retke. Osobito je važno da sada imamo na okupu tekstove zastupljenih autora do kojih inače nije uvijek lako doći. Razumije se da su autobiografski sastavi pojedinih predstavljenih filologa često osobito zanimljivi, pa je tako i u toj knjizi. Uvodna Samardži-

jina studija doista zaslužuje pohvale, pri čemu je najbolje primjereno povezivanje političke situacije i jezikoslovnih zbivanja u obrađivano doba. Kako je taj period zlatno doba hrvatske dijalektologije, kako se jednom izrazio nizozemski lingvist Willem R. Vermeer, jasno je da Samardžija spominje i dijalektološke prinose (str. 40–42), ali je ta problematika ipak ostala prilično u sjeni. To spominjem osobito zato što tu nije spomenut rani dijalektološki prinos Franje Fanceva, vrlo važnoga i u pitanjima hrvatskoga književnog jezika.

Uglavnom su svi uvršteni jezikoslovci (iznimkom je Radić) bili vukovci. O njima se u hrvatskoj filologiji danas zna mnogo, ali ocjena njihova rada ipak nije jednostavna. Relativno je najlakše Samardžiji bilo s Franjom Ivekovićem, teže s Ivanom Brozom, jer je njegovo jezikoslovno djelo opsežnije, uz to je Broz u to politički nesretno (kuenovsko) vrijeme imao među hrvatskim vukovcima najviše osjećaja za vrijednosti hrvatske jezične i književne tradicije. Literaturi o Brozu trebalo bi dodati dva prinosa objavljena u 40. godištu Jezika: Nataša Bašić, *Sto godina Brozova pravopisa*, 40, br. 2, 1992.–1993., str. 33–41; Marko Lukenda i Mile Mamić, *Brozovo pravopisno nazivlje*, 1992.–1993., 40, br. 2, str. 41–49. Sasvim je nesumnjivo dobro Samardžijino poznavanje i razumijevanje Maretićeva života i rada, ali je još prilično teško dati točnu ocjenu o značenju njegove pojave u hrvatskoj filologiji; to je vrlo neobičan zbroj pluseva i minusa, da se tako izrazimo. Pogledajmo kako Samardžija počinje portretiranje Tome Maretića: "Središnja osoba jezikoslovne kroatistike, i uopće hrvatske filologije, na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće bio je nesumnjivo Tomo Maretić [...]". Kako god cijenio Maretićeva ostvarenja, a on je bio veliki radnik i utjecajan

čovjek, moram reći kako mislim da Maretić to nikad nije bio. Mislim da je središnja osoba hrvatske filologije u posljednjim desetljećima 19. stoljeća i na početku 20. stoljeća bio Vatroslav Jagić; nakon toga to je bio Stjepan Ivšić. Uz to mislim da je Samardžijina ocjena Maretićevih studija o jeziku starih slavonskih i dalmatinskih pisaca odviše pozitivna. Možda je ovdje zanimljivo dodati ponešto i o Maretićevu umirovljenju 1914.: tu je bilo važno Maretićevo nastojanje da Stjepana Ivšića spasi od ratnih nevolja; to mu je svakako bio divan potez. U literaturu o Maretiću bilo bi korisno dodati Ivšićeve prikaze Maretićeve knjige *Naša narodna epika*, pa i novije intervencije Radoslava Katičića (Književna revija, 1999.) i Ivana Lupića (Kolo, 1999.; Lupićev se prinos odnosi i na Rožića). Obradba Vatroslava Rožića solidna je, jedino nije uočeno da je Rožićev tekst *Kajkavački dijalekat u Prigorju* prvi dobar dijalektološki prilog u kajkavologiji. Najizrazitija je slabost te monografije razlikovanje dvaju kratkih akcenata u govorima s jednim kratkim akcentom. Dobra je obradba Rešetarova rada, jedino bih u literaturu uključio Beličev nekrolog iz Južnoslovenskog filologa ili članak potpisanoga što je 1999. objavljen u Kolu. Vrlo je važna i Rešetarova korespondencija, već u znatnoj mjeri objavljena. I literaturu o Radiću bilo bi moguće znatno dopuniti; spominjem npr. Jelčićev članak iz časopisa Riječi 1992. ili Glavinin članak iz Hrvatske revije 1997., također Dujmušićev sastav iz Nastavnog vjesnika 1939.–1940. Vrlo je uzbudljiva Andrićeva filološka sudbina, prikazana vrlo lijepo i savjesno. Literaturi bih dodao članke iz osječke *Revije* 1967. (Brane Crlenjak) i 1969. (Dragan Mucić). Kod Dragutina Boranića volio bih da je spomenut (ili uvršten) članak *Prethodnik ili-*

rizma u Slavoniji iz Smotre dalmatinske 1899. Tu se o Čevapovićevu dramskom tekstu *Josip, sin Jakoba patriarke* kaže kako je pisan “jezikom od prilike onakvim, kakvim i mi danas pišemo, ako izuzmemo ikavski izgovor”; odatle razabiremo da je to vrlo važan Boranićev članak. Literaturi o Boraniću dodao bih rad Stjepana Damjanovića *Od Lavoslava Geitlera do Eduarda Hercigonje* (Croatica, 1996.).

Na kraju knjige su vrlo važni *Prilozi*, a tu je, kao i ponegdje drugdje u knjizi, veoma znatan i udio Samardžijinih suradnica.

Sve u svemu, knjiga *Jezikoslovne rasprave i članci* vrlo nas je obradovala, jer je to vrijedan rezultat hrvatske standardologije i pouzdan prikaz dijela hrvatske jezične povijesti. Nadamo se i novim sličnim knjigama u istoj biblioteci.

Josip Lisac